

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

Мисик Володимир Святославович

УДК 94(477) 092+32.019.51+001.89Герета

**ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ТА НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ
ІГОРЯ ГЕРЕТИ (1938–2002 рр.)**

07.00.01 – історія України

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук

Тернопіль – 2012

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор

Алексієвець Микола Миронович,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
завідувач кафедри нової і новітньої історії
та методики викладання історії.

Офіційні опоненти: доктор історичних наук, професор

Баженов Лев Васильович,
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка,
професор кафедри всесвітньої історії;

кандидат історичних наук, доцент

Бондаренко Сергій Васильович,
Тернопільський державний медичний
університет імені Івана Горбачевського,
доцент кафедри філософії та суспільних дисциплін.

Захист відбудеться “29” травня 2012 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К. 58.053.04 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2, ауд. 31).

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2).

Автореферат розісланий “24” квітня 2012 р.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

М. М. Москалюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний стан розвитку історичної науки в Україні визначається необхідністю розширення просопографічних досліджень. Історики звертаються передусім до вивчення життєвого й творчого шляху організаторів та безпосередніх учасників національно-визвольного руху, боротьби за Українську державу, визначних діячів вітчизняної культури і науки, які самовідданою працею сприяли піднесенню національної свідомості українців, доводили їх значущість на тлі міжнародного визнання та утвердження України. З огляду на це активізація досліджень проблеми відновлення й подальшого розвитку української історичної біографістики у континуумі процесів національно-державного відродження є надзвичайно актуальною і має неоціненне наукове, політичне та соціальне значення.

У цьому контексті особливої актуальності набувають дослідження життя, творчої спадщини і багатогранної діяльності однієї з яскравих особистостей кінця 80–90-х років минулого століття – Ігоря Герети як ідеолога та організатора національного суспільно-політичного піднесення на західноукраїнських землях, представника покоління громадських діячів, які сформували інфраструктуру Народного Руху України на регіональному рівні.

Ігор Герета (1938–2002 рр.) – український історик, учений, педагог, публіцист і громадсько-політичний діяч. Він був одним із фундаторів та автором експозицій музеїв С. Крушельницької (1963 р.), В. Гнатюка (1969 р.), картинної галереї Тернопільського краєзнавчого музею (1978 р.), перетвореної у 1991 р. в Тернопільський обласний художній музей, засновником музею Леся Курбаса у Старому Скалаті (1987 р.). Як археолог І. Герета зафіксував понад триста пам'яток і повністю дослідив майже двадцять із них, співавтор трьох фундаментальних монографій про пам'ятки Прикарпаття й Волині, автор близько 800 науково-популярних праць, виданих в Україні, Росії, Польщі, Словаччині, Сербії та Канаді.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю комплексного вивчення багатогранної громадсько-політичної і наукової діяльності І. Герети в контексті основних віх національної історії доби сучасного українського державотворення. Поява цього дослідження визначається завданнями з'ясування змісту й напрямків основних новітніх українських історичних течій та шкіл, а також відсутністю спеціальних наукових праць, присвячених громадській і науковій роботі І. Герети – однієї з яскравих постатей всеукраїнського масштабу. Все це актуалізує проблематику започаткованого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація є складовою частиною теми історичного факультету Тернопільського національного педагогічного

університету імені Володимира Гнатюка: “Актуальні проблеми історії, культури, освіти, науки і техніки України” (державний реєстраційний номер 0111U009915).

Мета дослідження полягає в аналізі громадсько-політичної та наукової діяльності Ігоря Герети (1938–2002 рр.), з’ясуванні значення діяча для піднесення національної свідомості українського народу.

Виходячи із мети дослідження, ми поставили наступні **завдання**:

- розкрити процес формування І. Герети як особистості, громадсько-політичного діяча і науковця;
- з’ясувати ключові напрямки його національно-патріотичної діяльності;
- охарактеризувати місце І. Герети у громадсько-політичному житті України;
- визначити його роль в розвитку музейних інституцій на Тернопіллі;
- дати загальну оцінку наукової спадщини І. Герети;
- прослідкувати його внесок у новітню українську археологію;
- проаналізувати критико-мистецтвознавчі та публіцистично-краєзнавчі студії науковця.

Об’єкт дослідження – українська творча інтелігенція у суспільно-політичних процесах доби новітнього національно-державного відродження.

Предмет дослідження – основні напрямки та зміст громадсько-політичної і наукової діяльності І. Герети, його вплив на суспільне життя й участь у національно-культурних процесах краю на тлі історичної доби зазначеного періоду.

Методологічною основою дослідження є принципи об’єктивності, науковості, системності, історизму та плюралізму. Виконуючи конкретні науково-дослідницькі завдання, використано спеціальні історичні методи: проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний, діахронний, аналітико-типологічний, системно-структурний, ретроспективний, логічно-аналітичний, а також метод систематизації і класифікації документальних фактів, аналізу документів та просопографічного аналізу, які проаналізовані, описані й конкретизовані в окремому параграфі дисертаційної роботи.

Хронологічні рамки дисертаційної роботи охоплюють роки життя і діяльності І. Герети (1938–2002 рр.). Такий цілісний хронологічний відрізок дає змогу узагальнити, систематизувати, осмислити й оцінити його роль у національно-суспільному житті краю.

Територіальні межі визначені місцем життя та діяльності І. Герети, тобто Західна Україна, де він народився, навчався і працював упродовж життя.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що в ній уперше в українській історіографії на основі залучення до наукового обігу широкого комплексу джерел та літератури створено узагальнююче дослідження про життєвий шлях, громадсько-політичну і наукову діяльність І. Герети (1938–2002 рр.). Вперше проаналізовано історіографію проблеми, виявлено й

залучено до наукового обігу маловідомі та неопубліковані архівні джерела, що зберігаються в архівах Києва і Тернополя.

Отриманий результат формує наукові та пізнавальні погляди на політичні перипетії досліджуваної доби, значення діяча у відродженні Української держави. На цій основі запропоноване дослідження допоможе осмислити основні етапи, зміст багатогранної громадсько-політичної та наукової діяльності І. Герети, його вплив на національно-політичні процеси краю.

Наукова новизна дисертації також полягає у тому, що автор дослідив процес формування і становлення І. Герети як особистості, громадсько-політичного та наукового діяча, проаналізував його погляди, зміст й основні форми національної, суспільної, наукової, культурницької діяльності.

Дисертант вперше комплексно проаналізував роль, місце і значення творчого доробку та громадсько-політичної діяльності І. Герети в загальному контексті українського національного відродження у зазначений період. Цілісне вивчення проблеми сприятиме глибокому теоретичному висвітленню важливих краєзнавчих аспектів історії України цього періоду, що недостатньо широко відображені у наукових розробках вітчизняних істориків.

Встановлено вклад І. Герети в громадсько-політичне та наукове життя краю, роль, яку вчений відіграв у суспільно-громадському середовищі Тернопілля, у дослідженні історії України, в розвитку національної археології й краєзнавства, що в свою чергу надає можливість стверджувати про значний внесок науковця в історичний процес Українського державотворення.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що проаналізований фактичний матеріал, теоретичні положення та висновки розкривають і поглиблюють наукові знання про роль й значення, місце і зміст роботи І. Герети в громадсько-політичному та науковому житті України. Аналіз його діяльності сприятиме глибокому вивченню національно-суспільної, краєзнавчої, археологічної, освітньої спадщини, а також вирішенню багатьох питань у сфері науки та демократизації громадянського суспільства. Результати дослідження можуть бути використані при написанні узагальнюючих праць з історії України, історичного краєзнавства, історіографічних і краєзнавчих видань, при підготовці відповідних спецкурсів, у практичній викладацькій роботі, а також викликати зацікавлення краєзнавців, працівників архівів, музеїв та бібліотек.

Апробація результатів дисертації здійснена шляхом участі у III Волинській Міжнародній історико-краєзнавчій конференції (Житомир, 12–13 листопада 2010 р.), IV Міжнародних моголянських читаннях “Проблеми збереження та вивчення музейних пам’яток. Сучасний стан, новітні технології, перспективи” (Київ, 2–3 грудня 2010 р.), 7-й Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції “Простір і час сучасної науки” (Київ, 19–21 квітня 2011 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції “Наукові обрії 2011” (Миколаїв, 17 липня 2011 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції “Активізація наукових досліджень–2011”

(Миколаїв, 17 серпня 2011 р.), щорічних звітних наукових конференціях викладачів історичного факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (2008–2011 рр.).

Публікації. Результати дисертації відображені у 12 публікаціях, з них 6 – статті у наукових фахових виданнях, 1 – у нефаховому, 5 – матеріали конференцій.

Структура дисертації. Робота складається з переліку умовних позначень, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (301 позиція), додатків (8 одиниць). Загальний обсяг дисертації – 223 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету та основні завдання, об'єкт і предмет, хронологічні рамки й територіальні межі дослідження, сформульовано наукову новизну, практичне значення праці, зазначені форми апробації та структура дисертації.

У першому розділі **“Стан наукового розроблення проблеми, аналіз джерельної бази та методологія дослідження”** проведено аналіз стану наукового опрацювання проблеми про діяльність І. Герети як громадсько-політичного діяча і науковця у вітчизняній та закордонній історіографії. Постать ученого, його багатогранна творчість і національно-патріотична діяльність певною мірою відображені в науковій літературі. Проте, як свідчить аналіз історіографії, розкриття життєвого й творчого шляху І. Герети в контексті сучасного українського відродження ще не має окремого спеціального висвітлення в історичній науці.

Історіографію дослідження умовно можна поділити на три основні групи: перша – наукові праці, які в загальному характеризують постать І. Герети на тлі суспільно-політичних подій; друга – дослідження, присвячені його громадсько-політичній діяльності, третя – публікації, автори яких аналізують наукову спадщину дослідника.

Доробками про особистість історика, які входять до першої групи і розкривають його світогляд, зміст та характер роботи, були статті Б. Хаварівського “Вікно у сиву давнину”, І. Дуди “Галерея”, Л. Баженова “Герета Ігор Петрович (1938, с. Скоморохи, Тернопільського району на Тернопільщині) – український археолог, краєзнавець, музеєзнавець, громадський діяч”, Б. Демківа “І ми були молодими...: Штрихи до ювілейного портрета Ігоря Герети”, М. Литвина, В. Шевчука та Б. Хаварівського “Одержимість Ігоря Герети”, С. Підмогильного “Ігор Герета: багатогранність постаті відомого українського археолога” та інші, опубліковані упродовж 70-х років ХХ – початку ХХІ ст. У них детально досліджено основні етапи формування й становлення І. Герети як громадсько-політичного та наукового діяча, проаналізовано результати археологічних розкопок, його робота у Тернопільському краєзнавчому музеї (сьогодні – Тернопільський обласний краєзнавчий музей).

Окремо розглянуто громадсько-політичну діяльність І. Герети у наукових дослідженнях, які входять до другої групи. Сюди належать публікація В. Чорновола з монографії “Лихо з розуму”. Портрети 20 “злочинців”, відомості з книги “Українська інтелігенція під судом КГБ”, стаття В. Окаринського “Душа тернопільських шістдесятників”, де зібрані матеріали про судові репресії, учасником яких був І. Герета, коли керував тернопільським осередком шістдесятників. Досліджено працю І. Герети як громадського діяча та політика в 90-х роках ХХ ст. у студіях А. Вихруща, Л. Гадомської, М. Косіва, О. Василюшин і в статтях із газет “Тернове поле”, “Тернопіль вечірній”, “Вільне життя” та інших. В означених доробках відображено окремі аспекти життя і творчості І. Герети у суспільно-політичній сфері діяльності.

Історіографія третьої групи означена статтями і публікаціями про наукову діяльність І. Герети. Детально вона репрезентована у працях про археологічні дослідження вченого. Аналіз археологічних пам’яток черняхівської та інших культур, які виявив І. Герета на Тернопільщині, проведено у дисертаційних роботах Б. Строченя “Черняхівська культура Західного Поділля” та Т. Рудич “Населення черняхівської культури України за матеріалами антропології”, статтях Ю. Малєєва, В. Кропоткіна, Jan Gurba, В. Тиліцака, Т. Рудич. У них простежується як археологічна діяльність І. Герети, якою він займався з 1960-х рр. до 2002 р. в цілому, так і окремі знахідки, виявлені ним у процесі досліджень пам’яток черняхівської й інших культур. Високу оцінку в українській історіографії отримала краєзнавча діяльність І. Герети у статтях П. Арсенича, Р. Ростікус.

Опрацьовано дотичні до теми дисертації роботи, присвячені періоду шістдесятництва й дисидентства, а саме: дослідження Ю. Данилюка та О. Бажана “Опозиція в Україні (друга половина 50-х–80-ті рр. ХХ ст.)”, Г. Петрука-Полика “Аура слова й борні (1984–1991). Сьома книга акросемилогії життя. Очима і серцем” тощо, а також залучено статті С. Бондаренка, Я. Сека, які окреслюють рух дисидентства й розкривають сторінки життя його провідників. У процесі дослідження та написання дисертаційної роботи проаналізовано бібліографічний показник, присвячений І. Гереті.

Аналіз опублікованих праць окреслює можливі напрямки дослідження, адже дотепер не було синтезуючої роботи про життя і діяльність І. Герети. Тому розроблення цієї дисертаційної праці дало вагомий результат, оскільки в центрі уваги попередніх дослідників були переважно окремі аспекти життя науковця, маємо лише незначні, переважно науково-публіцистичні статті, а комплексно його багатогранна творчість не осмислювалась.

Джерельну базу складає широкий масив документів та матеріалів, що зберігаються у Державному архіві Київської області, у фондах: “Киевский областной Государственный архив”, “Киевский окрисполком”, “Киевский губкомитет “Рабопрос”, “Киевский губисполком”, “Київське окружуправління”, “Відділ праці Київського окрвиконкому”, Державному архіві Тернопільської

області у фонді “Герета Ігор Петрович (1938–2002 рр.) археолог, культуролог, громадський і політичний діяч”, фондах Тернопільського обласного краєзнавчого музею, де створена спеціальна картотека, присвячена І. Гереті під загальною назвою “Ігор Герета. Лауреат Всеукраїнської премії ім. Братів Лепких (1997 р.). Лауреат Всеукраїнської премії ім. видатного археолога Вікентія Хвойки (2002 р.). Заслужений діяч мистецтв України”, де матеріали про його діяльність розміщуються у відділах: Рідкісні документи, Науково-допоміжні матеріали, Рідкісна книга й Тернопільській обласній універсальній науковій бібліотеці.

Тематично матеріали можна розділити так: особисті документи І. Герети, епістолярій ученого, рукописи й публікації І. Герети, матеріали з його громадсько-політичної та наукової роботи, джерела про останні роки і вшанування пам’яті І. Герети.

До дослідження залучено особисті документи І. Герети: трудова книжка, в якій зазначені дати початку і закінчення робочої діяльності в Тернопільському обласному краєзнавчому музеї; особовий листок з обліку кадрів, заповнений І. Геретою; автобіографія, яку І. Герета написав, балотуючись в депутати Верховної Ради України; характеристика, яка подавалась на Всеукраїнську премію ім. Вікентія Хвойки.

В Державному архіві Тернопільської області у фонді 3484 “Герета Ігор Петрович (1938–2002 рр.) археолог, культуролог, громадський і політичний діяч” зберігаються листи І. Герети до голів Тернопільської обласної державної адміністрації, міської ради, обласної ради, народних депутатів України. Важливими для нашої студії стали епістоли працівників Державного архіву Тернопільської області до голови Тернопільської обласної державної адміністрації з приводу призначення І. Герети заступником голови облдержадміністрації з політико-правових питань. Матеріали Тернопільського обласного краєзнавчого музею і Державного архіву Тернопільської області свідчать про громадсько-політичну участь І. Герети.

Цінними для дослідження періоду шістдесятництва та участі в ньому історика є спогади Я. Герети, М. Литвина, М. Алексієвця, О. Петровського.

Політичні погляди та переконання І. Герета висловлював на засіданнях мистецького клубу «Золотий вересень», який був заснований при картинній галереї Тернопільського краєзнавчого музею, створеної за ініціативи краєзнавця. Інформація про неї вміщена в його розвідках “Картинна галерея Тернопільського краєзнавчого музею. Путівник”, “Картинна галерея в Тернополі”, “Нова картинна галерея”.

Окрему групу джерел складають матеріали, що містять відомості про передвиборчу кампанію І. Герети. Це буклети, листівки, інтерв’ю про його участь у виборах до Верховної Ради України (1994 р. та 1998 р.), Тернопільської обласної ради (1990–2002 рр.).

Студіюючи громадсько-політичну діяльність І. Герети, дисертант опирався на документи, що стосуються заснування і розвитку культурно-мистецьких інституцій, музеїв. Важливими є

матеріали про заснування музею С. Крушельницької, інформація про створення та експозиційні виставки почерпнута із нарисів-путівника “Музей Соломії Крушельницької”, статті “У боротьбі за Соломію”.

Окрім загальних свідчень про історію музею Володимира Гнатюка, які подано в публікаціях І. Герети “Велеснів – це Гнатюк”, “Музей В. Гнатюка у Велесневі”, зберігся його попередній експозиційний план. Краєзнавець окреслив майбутній вигляд музею після його створення.

Використано дотичні до теми дисертації документи Державного архіву Київської області про діяльність Леся Курбаса, до створення музею якого долучився І. Герета.

Серед рукописів наукових і творчих матеріалів особливе місце займають раніше неопубліковані звіти з археології упродовж 1972–2002 рр. Найбільше розкопок І. Герета проводив у селі Чернелів-Руський Тернопільського району, де виявлено 288 поховань черняхівської культури та декілька поховань поморської культури й києво-руських часів. Результати археологічних досліджень опубліковані в наукових статтях: “Раскопки Чернелево-Русского могильника” (1973 р.), “Новые исследования в Чернеливе-Русском” (1977 р.) тощо. Легітимність проведення археологічних розкопок, які здійснював І. Герета, засвідчують так звані “відкриті” листи Інституту археології АН УРСР, у яких чітко зазначалося, кому дозволяється виконувати археологічні розкопки, а також конкретно у яких місцевостях.

До важливих матеріалів його наукової праці віднесено висвітлення результатів археологічних експедицій на міжнародному рівні, які презентовані публікаціями “Голос землі: міжнародна співпраця тернопільських археологів” та “Міжнародна співпраця археологів: про співробітництво тернопільських археологів з археологами зарубіжних країн”.

Широкий масив матеріалів складають праці вченого з проблем біографістики. Серед цього доробку вагоме місце займають публікації про життя і діяльність В. Гнатюка: “Володимир Гнатюк: сім етюдів про вченого на його 125-річчя”, “З неопублікованої спадщини В. Гнатюка” та інші, де автор проаналізував діяльність видатного українського фольклориста, підкресливши його роль, значення й вплив на громадськість. З біографічних досліджень І. Герети слід виокремити матеріали про життєвий і творчий шлях С. Крушельницької, а саме: “Соломія Крушельницька та народна пісня”, “Соломія Крушельницька та діячі української культури”, “Соломія Крушельницька в оцінці світової критики”, в яких автор подав детальну інформацію про те, з ким була знайома актриса, хто мав вагомий вплив на неї у сфері культури й особистого життя, дослідив її міжнародну діяльність і окреслив значення, яке відіграла українка для оперної сцени, об’єктивно проаналізував її творчість.

Ігор Герета вивчав життя і творчий шлях відомого в Україні та світі художника І. Марчука, одним з перших підкреслив його особливий талант у малярстві. Про це свідчить низка публікацій, присвячених художнику: “Голос душі: про художника Івана Марчука”, “Голос його душі” тощо.

Також І. Герета упорядковував твори І. Марчука, після чого був випущений каталог “Іван Марчук. Виставка живопису”.

Серед мистецтвознавчих матеріалів його спадщини виділяються ті, що стосуються дослідження творчих досягнень тернопільського художника Б. Ткачика, зокрема статті: “Заангажований Україною”, “Саморух до вічної ідеї: творчий портрет Богдана Ткачика” та інші.

Варто виокремити низку критико-мистецтвознавчих статей про розвиток художнього мистецтва краю і сусідніх областей, серед яких слід виділити такі: “Подих сучасності”, “Співзвучна часові”, “Багатство палітри: оглядаємо доробки тернопільських художників”.

Автор використав також біографічні праці І. Герети, які ілюструють окремі аспекти життя відомих українських діячів, зокрема, дослідження про життя і діяльність Р. Купчинського: “Його ніжна і буремна цитра”; Я. Ремінецького: “Коли співає рогоза” й “Майстер із Тернопільщини” та інших.

Вагоме місце займають краєзнавчі праці І. Герети, написані та опубліковані ним самостійно або у співавторстві. Дослідження про місто Бережани систематизовано й опубліковано у книзі “Бережани: ілюстрований краєзнавчий нарис”. Ним написано та видано ще дві книги-нариси з історії міст Тернопільщини: “Теребовля. Шлях через віки: історико-краєзнавчий нарис” і “Чортків: краєзнавчий нарис”. Серед інших праць є путівники, присвячені архівним матеріалам, що зберігаються в музеях В. Гнатюка та С. Крушельницької, а також нарис про картинну галерею Тернопільського краєзнавчого музею.

Додаткову групу матеріалів складають джерела, присвячені останнім рокам життя І. Герети і вшануванню його пам’яті після смерті.

Опрацьовано значну групу опублікованих й неопублікованих документів та матеріалів про життя і діяльність І. Герети. Вони дають змогу простежити основні етапи формування діяча як особистості, проаналізувати його громадсько-політичну діяльність, висвітлити основні віхи життя й активної праці в суспільному та науковому житті України. Цим засвідчується їхня цілковита репрезентативність і достатність у розкритті цієї теми. Не усі джерела є рівнозначні та їх сукупність у поєднанні з науковою літературою, періодичними виданнями та пресою робить результати проведеного дослідження цілком достатніми для виконання поставленої мети і завдань.

У другому розділі – **“Формування Ігоря Герети як особистості, громадсько-політичного діяча і науковця”** досліджено процес формування світогляду відомого тернополянина під впливом родини, друзів, їх національно-патріотичних поглядів, становлення його як політика і ученого в контексті державного відродження.

Проаналізовані джерельна база й історіографія дозволили виокремити три етапи його життя. Перший етап – дитячі та юнацькі роки (1938–1962 рр.), коли на формування І. Герети впливали родинне середовище, викладачі і студенти Чернівецького державного університету імені

Ю. Федьковича (тепер – Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича). Автор особливу увагу приділив впливу на І. Герету родини, яка в основному визначила його національну життєву позицію. В утвердженні світогляду І. Герети важливе місце посідав батько Петро, який намагався виховати в синові патріотизм і повагу до України та християнських традицій. Патріотизм виховувався на прикладах із життя й діяльності родичів, зокрема рідного брата Олега, братів батька – Володимирів, один з яких був членом Української Військової Організації та Організації Українських Націоналістів, а інший – відомим юристом.

Дисертант відзначив, що особливу роль у житті І. Герети відіграла пам'ять про видатних діячів української історії, вихідців із материного роду, а саме прадіда Й. Скоморовський, священника і друга Г. Барвінського, батька О. Барвінського. Серед цих постатей виділяється також О. Скоморовський, чоловік бабусі й відомий співак і диригент, Р. Купчинський, знаний поет, композитор, громадський діяч, М. Шашкевич, один із засновників “Руської Трійці”, Л. Цегельський, заступник міністра зовнішніх справ Української Народної Республіки. Окрім цього, особистість І. Герети формувалася під впливом видатних постатей краю, дослідженню біографій яких згодом науковець присвятив своє життя. Це – відома співачка С. Крушельницька, режисер Лесь Курбас, фольклорист та етнограф В. Гнатюк, керівники греко-католицької церкви А. Шептицький і Й. Сліпий та інші.

Аналізуючи питання формування національно-патріотичного світогляду вченого, увагу дисертанта привернула діяльність І. Герети зі створення та розвитку неформального антирадянського молодіжного об'єднання (засноване у 1959–1960 рр.), яке виводить його одним із перших на арену шістдесятництва, а пізніше – дисидентства. Політичною метою членів об'єднання було відродження України як незалежної держави. Саме за цих обставин навколо І. Герети почала збиратися плеяда діячів, які згодом стали відомими в тернопільському середовищі, а це: В. Ярмуш, Х. Дурбак (Куркевич), М. Тивонюк, І. Загалюк, М. Чубатий, М. Гуральчук, М. Литвин.

На формування наукового й патріотичного світогляду І. Герети вплинули й викладачі історичного факультету Чернівецького державного університету імені Ю. Федьковича. Маючи інтерес до археологічних досліджень, він зблизився з відомим педагогом та археологом І. Винокуром, з яким спільно здійснювали археологічні розкопки.

Другий етап – становлення І. Герети як громадсько-політичного діяча і науковця (1963–1990 рр.), час активної участі в дисидентському русі (керівництво неформальним антирадянським молодіжним об'єднанням) та перебування на посаді наукового працівника Тернопільського краєзнавчого музею у радянській Україні – позначений утвердженням І. Герети як науковця й громадського діяча. Свою роботу він скеровував на збереження історичної спадщини українського

народу для майбутніх поколінь та піднесення національної свідомості, кінцевою метою чого мало стати здобуття Україною незалежності.

Автор доводить, що саме у цей період відбувається трансформація світогляду діяча, його поглядів на досягнення поставленої мети, спричинених ув'язненням у 1965 р. за неформальну антирадянську діяльність. З цього часу центром роботи І. Герети стає Тернопільський краєзнавчий музей, де й зароджувалися ідеї щодо увічнення пам'яті видатних діячів Тернопілля. Підтвердженням цього слугують культурно-мистецькі досягнення І. Герети. Він став автором та співавтором експозицій, фундатором іменних музейних інституцій, які зберегли й увічнили пам'ять українського народу про визначні досягнення його провідників і митців. Паралельно історик проявив себе як талановитий мистецтвознавець, одним із перших проводячи аналіз творчої праці провідних місцевих художників, які в майбутньому стали відомими у світі. Серед них окремо можна виділити постаті І. Марчука, Б. Ткачика, Я. Ремінецького, картини яких експонуються у США, Канаді, Аргентині та інших країнах.

Важливою науковою сферою досягнень І. Герети стала археологія. Упродовж 1973–2002 рр. він досліджував і намагався зберегти залишки найбільшого могильника черняхівської культури в Україні – у селі Чернелів-Руський Тернопільського району, а також залишки черняхівців та інших племен на території Західної України, переважно Тернопільської області (села Чистилів, Великі Бірки, Романівка, Токи тощо).

На формуванні особистості у цей час позначилось знайомство з відомими представниками дисидентського руху, ідеї яких були близькими йому за духом, оскільки відображали споконвічне бажання незалежності. Він був знайомий із В. Чорноволом, Є. Сверстюком, Л. Танюком, які згодом стали відомими громадсько-політичними діячами.

Третій етап – найактивнішої національно-патріотичної, культурницької і наукової роботи І. Герети у 1991–2002 роках. Необхідно зазначити, що зі здобуттям Україною незалежності в діяча з'явилися політичні повноваження для реалізації своїх планів відродження та збереження національної спадщини, культури й історії. Із цим пов'язані його членство у Тернопільському осередку Народного Руху України (від 1989 р.), обрання І. Герети депутатом Тернопільської обласної ради (1990–2002 рр.) та керівництво Інститутом національного відродження України (1991–2002 рр.), який він заснував. Ці посади давали можливість, з одного боку, опікуватися справами вже створених ще за радянських часів музейних інституцій, а з іншого – ставати співзасновником чи підтримувати розвиток різноманітних освітньо-мистецьких закладів (Тернопільська обласна комунальна експериментальна школа мистецтв, картинна галерея Тернопільського краєзнавчого музею (перетворена за його сприяння в Тернопільський обласний художній музей)).

Автор простежив політичні дії І. Герети, які свідчать про національно-патріотичну позицію діяча. У цьому аспекті ключовим для політика було визнання Організації Українських Націоналістів та Української Повстанської Армії воюючою стороною, а також недопущення створення автономії Криму. Упродовж тривалого часу, опікуючись питаннями культури й духовного відродження, І. Герета запровадив декілька іменних стипендій і премій (імені М. Бойчука, В. Барвінського й М. Литвина), систематично займався питаннями освіти, молоді та спорту області.

У цей період життя І. Герета працював у керівних органах різноманітних рад громадських, просвітніх і культурних установ та організацій (Народного Руху України, Тернопільського обласного краєзнавчого музею, Спілки краєзнавців України, Тернопільської обласної організації Українського фонду культури й асоціації “Світ культури” тощо), редакціях періодичних видань (“Енциклопедії Тернопільщини”, “Тернове поле”, “Тернопіль” та ін.), обласних і міських депутатських комісіях тощо. Також був викладачем Тернопільського державного педагогічного інституту імені Володимира Гнатюка (сьогодні – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка) та Тернопільської вищої духовної семінарії імені Патріарха Йосифа Сліпого. Окрім того, продовжував керувати археологічними експедиціями з дослідження залишків черняхівської культури. У результаті останніх розкопок у 2000 р. встановлено, що могильник у селі Чернелів-Руський Тернопільського району, в якому було виявлено та досліджено 288 поховань, є найбільшим у країні серед черняхівських.

Отже, постать І. Герети як активного діяча суспільно-політичного, науково-освітнього та культурно-мистецького руху відіграла важливу роль у громадсько-політичному і науковому житті України другої половини ХХ –початку ХХІ ст.

У третьому розділі **“Національно-патріотична діяльність”** детально проаналізовано участь діяча в шістдесятницькому русі та в процесі створення й діяльності музейних інституцій Тернопільщини.

Автор акцентує увагу на тому, що із 1960-х років І. Герета був неофіційним керівником неформального антирадянського молодіжного об’єднання, члени якого відкрито пропагували культурний розвиток, а в майбутньому надіялись на здобуття Україною незалежності, її культурний і духовний розвій. Одним із основних центрів діяльності однодумців стало місто Тербовля, у якому під керівництвом І. Герети група переховувала колишніх вояків Української Повстанської Армії та членів Організації Українських Націоналістів, що привернуло увагу агентів Комітету державної безпеки, які боролися з підпільниками-націоналістами і бандерівцями. Після розслідування 24 лютого 1966 р. в Тернополі відбувся суд над представниками антирадянського об’єднання, де засудили лише М. Чубатого та І. Герету, останнього – до 5 років умовного ув’язнення. Після судового розгляду І. Герета знову повернувся до громадсько-політичної і

краєзнавчої діяльності та роботи у Тернопільському краєзнавчому музею. У приміщенні новоствореної картинної галереї Тернопільського краєзнавчого музею він заснував клуб під конспіративною назвою “Золотий вересень”, діяльність якого скеровувалася на патріотичне виховання населення, популяризацію українського й світового мистецтва.

Окремого дослідження потребувала діяльність І. Герети із заснування у 1991 р. з його ініціативи при Народному Русі України в Тернополі Інституту національного відродження України, який видав 30 книжок та в стінах якого проведено більше 30 наукових конференцій. Зауважимо, що одним із найбільших проектів Інституту за часів керівництва І. Герети стала підготовка “Книги пам’яті національно-визвольної боротьби Тернопільщини”, метою якої було зібрати і видати матеріали про учасників національно-визвольних змагань, вихідців із Тернопілля.

Дисертантом прослідковано тісний взаємозв’язок громадських (діяльність Інституту національного відродження України) та політичних (депутатство в Тернопільській обласній раді) сфер діяльності І. Герети, які забезпечували належне функціонування уже створених музейних інституцій, а також сприяли заснуванню і підтриманню нових установ, заходів, премій. Так, за його ініціативи розпочала роботу Тернопільська обласна комунальна експериментальна школа мистецтв, реконструйовано музей сучасного українського мистецтва в Тернополі. Він сприяв розвитку Спілки української молоді, домігся вручення художньої премії імені М. Бойчука, відкриття пам’ятника братам Бойчукам, присвоєння стипендії імені В. Барвінського для студентів-музикантів із Тернопільщини, котрі вчаться за кордоном, стипендії імені М. Литвина для студентів-бандуристів із Тернопільщини тощо.

У дисертації охарактеризовано діяльність І. Герети в період виборчих процесів до Тернопільської обласної ради (в яку балотувався як член Народного Руху України і працював депутатом упродовж 1990–2002 рр.) та Верховної Ради України (1994 р., 1998 р.). Проаналізувавши його передвиборчі програми, автор дійшов висновку, що він мав на меті впровадження президентсько-парламентської системи управління, розширення повноваження місцевого самоврядування, збереження пілг для соціально незахищених верств населення, реформування навчального процесу і збереження надбань науки й культури, важливих історичних пам’яток та цінностей.

Автор детально аналізує одну з перших експозицій, яку вчений присвятив життю й діяльності С. Крушельницької. Для І. Герети велике значення мало збереження пам’яті про співачку, яка народилася на Тернопіллі, оскільки його сім’я була частково пов’язана з її родиною. У роботі досліджено внесок І. Герети у створення і розвиток музею В. Гнатюка, заснування якого розпочалося за ініціативи О. Черемшинського, з яким також співпрацював І. Герета. Відкриття музею відбулося 31 травня 1969 р.

Дисертант дослідив, що складнішою була ситуація, коли впродовж 1967–1987 рр. І. Герета боровся за створення і розвиток музею-садиби Леся Курбаса у Старому Скалаті Підволочиського району на Тернопільщині. Радянська влада виступала проти цього, знищуючи готову експозицію, над упорядкуванням якої І. Герета працював спільно із директором Тернопільського краєзнавчого музею В. Лавренюком. До цієї копіткої праці залучали ЮНЕСКО (згідно з рішенням організації 1987 рік оголошувався роком Леся Курбаса); цьому посприяли дослідники творчості режисера Н. Корнієнко та Л. Танюк.

У четвертому розділі **“Наукова спадщина”** автор зосереджує увагу на розкопках, які проводив І. Герета упродовж 60–90-х років ХХ ст., дослідивши приблизно 300 поховань черняхівської культури. Найграндіознішим проектом стали розкопки могильника у 1973–2002 рр. у селі Чернелеві-Руському Тернопільського району. За кількістю знайдених і досліджених захоронень ця пам’ятка археологічної спадщини черняхівців стала найбільшою на теренах України, поступаючись лише знайденим аналогічним могильникам у Молдові. Археологічні відкриття, що здійснили у Чернелеві-Руському експедиції під керівництвом І. Герети, мають світове значення. Дослідження під орудою тернопільського вченого й археолога дали змогу виділити чернелево-руські пам’ятки у найбільший осередок, у якому перебували племена черняхівської культури на території України, що допомогло збагатити уявлення про територію поширення черняхівців та їх відносини з іншими археологічними культурами.

На території сіл Токи, Романівка, Великі Бірки, Чистилів, Біла Тернопільської області І. Герета також виявив і дослідив черняхівські поховання. У процесі аналізу археологічної діяльності історика вперше в українській історіографії було встановлено, що розкопки могильника у селі Чернелів-Руський надали можливість не просто збагатити матеріали про черняхівську культуру, а й разом з іншими дослідженими поселеннями віднести західні регіони України до зони формування черняхівців і створення тут адміністративно-політичного центру, поглибити знання про соціально-економічні зв’язки із сусідами, зокрема з Римською державою, встановити час й шляхи проникнення християнства на терени України та його співіснування з язичництвом.

Увагу дисертанта привернули дослідження у сфері біографістики. Перед утворенням музею В. Гнатюка І. Герета опублікував низку біографічних досліджень про науковця, поглиблюючи відомі та висвітлюючи маловідомі аспекти його життя. У розвідках, присвячених В. Гнатюкові, І. Герета оперував зібраними ним особисто неопублікованими матеріалами.

Вагомий внесок зробив І. Герета у дослідження життя і діяльності видатної української співачки С. Крушельницької. У своїх працях він намагався охопити основні й деякі маловідомі сторінки із життя співачки. Детальну розвідку І. Герета присвятив О. Барвінському. Аналізуючи життя видатного земляка, І. Герета виділив основні періоди та зміст його громадсько-політичної і наукової праці.

Дисертант охарактеризував І. Герету як мистецтвознавця на прикладах студій, присвячених художникам І. Марчуку та Б. Ткачику, у яких біограф тісно пов'язує художні роботи з поглядами митців на суспільно-політичні процеси.

Біографічні розвідки І. Герети, на думку автора, скеровані на розкриття зовнішніх проявів діяльності історичних постатей краю, а саме: громадсько-політичної, наукової і творчої, а також внутрішніх – духовного світу, біографіст особливо акцентує на їх безпосередньому взаємозв'язку.

Серед наукової спадщини ученого виокремлено праці, присвячені розвитку мистецтва та шкільництва в Тернополі, у яких він досліджував основні етапи їхнього становлення.

У розділі проаналізовано також краєзнавчі дослідження І. Герети. Ще у 1960–1970-х рр. в нього виник задум написати нариси про міста Тернопільщини. Реалізовано його частково. В результаті написано й випущено у світ нариси про Тербовлю, Чортків і Бережани. Учений дослідив історичний розвиток міст у різні хронологічні періоди, звертаючи увагу насамперед на державотворчі процеси. Це зробило його студії ґрунтовними, такими, що не втратили актуальності у наш час.

Здійснивши комплексне дослідження життя, багатогранної громадсько-політичної і наукової діяльності І. Герети, можна зробити **висновки**:

Формування і становлення І. Герети як громадсько-політичного діяча й науковця відбувалося під впливом родини, викладачів університету, в якому він навчався, друзів та знайомих, з якими мав спільні ідейні погляди. Їх громадянська позиція й орієнтація заклали в ньому національний світогляд, розвинули патріотичні почуття, сприяли вивченню історичної спадщини українського народу, розумінню необхідності її збереження в складних суспільно-політичних умовах другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

Напрямки національно-патріотичної діяльності І. Герети визначені його світоглядними позиціями в контексті українського історичного поступу і являли собою дослідження життя й творчого злету видатних постатей краю: В. Гнатюка, С. Крушельницької, Леся Курбаса, І. Марчука та інших, окремим з яких за участі діяча присвячені музеї, археологічні розвідки, які вивели науковця на український і світовий рівні, мистецтвознавчі критичні аналізи творчості провідних художників Тернопільщини, краєзнавчі студії з історії міст краю.

Результатом цієї копійки праці було створення та функціонування Інституту національного відродження України, в стінах якого І. Герета успішно намагався поєднати, поглибити й розвинути всі аспекти своєї громадсько-політичної і наукової роботи.

Період діяльності І. Герети упродовж 1960–1991 рр. припав на час радянської системи та панування комуністичної ідеології, репресій з боку влади проти осіб, які намагалися проводити націоналістично-патріотичну роботу. Займаючись неформальною антирадянською діяльністю, І. Герета попав під пильне спостереження спецслужб СРСР, в результаті чого був заарештований і

засуджений як один із організаторів й керівників неформального антикомуністичного молодіжного об'єднання, яке стояло на позиціях активної участі українських сил у боротьбі за утвердження національної ідеї та самобутності.

Період здобуття і зміцнення української незалежності надав можливість ширше діяти в громадсько-політичному житті України. Обрання неодноразово депутатом Тернопільської обласної ради та висунення його кандидатом у депутати Верховної Ради України слугували підтвердженням визнання й значущості І. Герети в середовищі громадськості.

Діяльність І. Герети тісно пов'язана зі збереженням національної спадщини українського народу в Західній Україні. Найвидатнішими досягненнями у цьому аспекті було створення та розвиток Інституту національного відродження України, основною метою якого була науково-просвітницька діяльність, що реалізувалася у виданні понад 30 науково-популярних праць і проведенні близько 30 конференцій. І. Герета розробив й здійснював основні завдання цього Інституту, які полягали у відродженні культури, збереженні української історичної спадщини, розвитку філології, релігієзнавства, філософії та інших гуманітарних наук.

Вагомим за значенням було створення музейних інституцій, у яких вшановано пам'ять видатних постатей українського народу. Це музеї В. Гнатюка, С. Крушельницької і Леся Курбаса, за створення та функціонування яких необхідно було постійно боротися з ідеологічною машиною СРСР. Музейна справа потребувала постійної й безперервної праці. Для розвитку цих починань І. Гереті були необхідні міцні зв'язки з родиною, відомими людьми краю та їхніми друзями. Крім того, дослідник написав низку путівників по цих садибах-музеях, у яких подав повну характеристику чималой кількості матеріалів, що там зберігаються.

Важливою громадською акцією І. Герети було створення картинної галереї Тернопільського краєзнавчого музею, у якій, окрім постійної експозиції, часто проводили художні виставки відомих українських митців. Вона стала центром мистецьких зібрань Тернопільщини, де мали змогу оприлюднити свій таланти майстри пензля. Серед найвидатніших її учасників був один із найкращих світових художників сучасності – І. Марчук. Також тут під прикриттям мистецького клубу “Золотий Вересень” активно обговорювали політичну ситуацію в країні та шляхи її кардинальних змін.

Сприяючи культурному розвитку Тернопільщини (створення музеїв, Інституту, школи мистецтв тощо), дослідник активно займався науковою діяльністю, що вивело його на всеукраїнський рівень і частково світу. Основними сферами зацікавленості вченого стали археологія, біографістика, краєзнавство, мистецтвознавство, історія.

Археологічні відкриття, здійснені І. Геретою упродовж життя, поглибили й розвинули археологію України та відкрили невідомі сторінки знань про племена у стародавні часи. Його археологічні розвідки набули широкого резонансу серед наукової громадськості. Найважливішим

археологічним дослідженням були розкопки найбільшого в Україні могильника черняхівської культури.

Ігор Герета здійснив значний внесок у дослідження життя і діяльності видатних постатей України, діячів науки, культури, мистецтва. Його перу належать праці про С. Крушельницьку, в яких автор дослідив становлення відомої співачки, простежив її зв'язки з видатними діячами України та світу. У науковій спадщині І. Герети є також дослідження, присвячені В. Гнатюку. Вчений розкрив маловідомі й зовсім невідомі сторінки його життя, охарактеризував етнографа не лише як науковця, а й як доброзичливу людину. Дослідження, присвячені Б. Ткачику та І. Марчуку, містять мистецтвознавчі розвідки і критичну оцінку їхньої діяльності.

Цінними є наукові доробки вченого у сфері вивчення історії міст Тернопільщини, а саме наукові праці: “Чортків”, “Теребовля: шлях крізь віки”, “Бережани”, у яких автор у науково-популярній формі провів екскурс у минуле цих населених пунктів. Він намагався дослідити та розкрити основні аспекти історичного розвитку краю, висвітлив найголовніші процеси, що відбувалися на території міст у різні періоди їх існування.

Праця І. Герети як громадсько-політичного діяча і науковця для українського народу відіграла вагомий роль у становленні та зміцненні України як держави, позитивно вплинула на збереження культурно-духовної спадщини для майбутніх поколінь, на утвердження національно-політичної думки серед населення, розвинула й поглибила почуття самотності та самоідентифікації української нації. Особистість І. Герети невіддільна від українського національно-патріотичного руху, культури, науки, мистецтвознавства, була одним із каталізаторів процесів, що стали основою розвитку національно-культурних надбань української нації.

Основні положення дисертації викладено в таких публікаціях:

Статті у фахових виданнях

1. Мисик В. С. Формування Ігоря Герети як особистості, громадсько-політичного діяча та науковця / В. С. Мисик // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. І. С. Зуляка. – 2009. – Вип. 1. – С. 222–226.

2. Мисик В. С. Музейна діяльність Ігоря Петровича Герети в 60–80-х рр. ХХ ст. / В. С. Мисик // Україна–Європа–Світ: Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієвець. – 2010. – Вип. 4. – С. 180–186.

3. Мисик В. С. Дослідження Ігоря Герети Черняхівської культури в с. Чернелів-Руський Тернопільського району / В. С. Мисик // Україна–Європа–Світ: Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієвець. – 2010. – Вип. 5. – У 2 ч. – Ч. 1. – С. 318–327.

4. Мисик В. С. Окремі аспекти дослідження археологічної спадщини Ігоря Петровича Герети / В. С. Мисик // Волинські історичні записки: Збірник наукових праць. – 2010. – Т. 5. – С. 245–249.

5. Мисик В. С. С. Крушельницька і В. Гнатюк у творчій спадщині Ігоря Герети / В. С. Мисик // Україна–Європа–Світ: Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієвець. – 2011. – Вип. 6–7. – С. 407–410.

6. Мисик В. С. Історіографічний огляд життя, громадсько-політичної та наукової діяльності І. Герети / В. С. Мисик // Україна–Європа–Світ: Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієвець. – 2011. – Вип. 8. – С. 241–247.

Стаття, яка додатково відображає результати дослідження

7. Мисик В. С. Постать Ігоря Петровича Герети в контексті розвитку громадсько-політичного життя Тернопілля в другій половині ХХ ст. / В. С. Мисик // Україна–Європа–Світ: Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієвець. – 2009. – Вип. 3. – С. 223–228.

Матеріали міжнародних і всеукраїнських конференцій

8. Мисик В. С. Археологічні дослідження черняхівської культури, проведені Ігорем Петровичем Геретою в селах Токи, Романівка, Великі Бірки, Біла та Чистилів Тернопільської області / В. С. Мисик // Матеріали III Волинської Міжнародної історико-краєзнавчої конференції (Житомир, 12–13 листопада 2010 р.). – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – С. 184–187.

9. Мисик В. С. Археологічна діяльність Ігоря Петровича Герети та її значення в розвитку історії України / В. С. Мисик // Проблеми збереження та вивчення музейних пам'яток. Сучасний стан, новітні технології, перспективи: Програма XV Міжнародних могилянських читань (2–3 грудня 2010 р.). – К.: Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник, 2010. – С. 8.

10. Мисик В. С. Роль сім'ї у формуванні особистості І. Герети / В. С. Мисик // Простір і час сучасної науки: Матеріали сьомої Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 19–21 квітня 2011 року. – К.: ТОВ “ТК Меганом”, 2011. – С. 20–22.

11. Мисик В. С. Участь Ігоря Герети у формуванні та систематизації першої експозиції Тернопільської “Картинної галереї” / В. С. Мисик // Наукові обрії – 2011: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Миколаїв: Барви України, 2011. – С. 27–28.

12. Мисик В. С. Ігор Герета як фундатор та перший голова Інституту національного відродження України / В. С. Мисик // Активізація наукових досліджень – 2011: Збірник матеріалів науково-практичної конференції. – Миколаїв: Барви України, 2011. – С. 25–26.

АНОТАЦІЯ

Мисик В. С. Громадсько-політична та наукова діяльність Ігоря Герети (1938–2002 рр.). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 2012.

Дисертація присвячена комплексному дослідженню життя, громадсько-політичної і наукової діяльності Ігоря Герети (1938–2002 рр.) в контексті українського національного відродження другої половини ХХ – початку ХХІ ст. На основі аналізу джерельної бази та історіографії з'ясовані чинники, що справили значний вплив на формування світогляду історика й відіграли важливу роль у становленні його громадської позиції і набутті професійних навичок.

У роботі детально розглянута діяльність І. Герети в українських громадських та опозиційних організаціях, на посаді директора Інституту національного відродження України, депутата Тернопільської обласної ради й наукового працівника Тернопільського обласного краєзнавчого музею. Висвітлено політичні погляди І. Герети, обґрунтовано процес їх трансформації. Показано його внесок у створення і функціонування музейних інституцій на Тернопіллі. Розкрито найважливіші аспекти наукової спадщини ученого, проаналізовано його археологічні, критико-мистецтвознавчі та публіцистично-краєзнавчі праці. Зроблено спробу ґрунтовно й об'єктивно оцінити внесок І. Герети у національне відродження України.

Ключові слова: Ігор Герета, національне відродження, шістдесятництво, музей, археологія, мистецтвознавство, біографістика, краєзнавство, Тернопільщина.

АННОТАЦИЯ

Мысык В. С. Общественно-политическая и научная деятельность Игоря Гереты (1938–2002 гг.). – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук по специальности 07.00.01 – история Украины. – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Тернополь, 2012.

Диссертация посвящена комплексному исследованию жизни, общественно-политической и научной деятельности Игоря Гереты (1938–2002 гг.) в контексте украинского национального возрождения второй половины ХХ – начала ХХІ в. На основе анализа историографии и

источниковой базы выяснены факторы, которые оказали влияние на формирование мировоззрения историка и сыграли важную роль в становлении его общественной позиции и приобретении профессиональных навыков.

В работе детально рассмотрена деятельность И. Гереты в украинских общественных и оппозиционных организациях, на должности директора Института национального возрождения Украины, депутата Тернопольского областного совета и научного работника Тернопольского областного краеведческого музея. Освещены политические взгляды И. Гереты, обосновано процесс их трансформации. Показано его вклад в создание и функционирование музейных учреждений на Тернопольщине. Раскрыты самые ценные аспекты научного наследия ученого, проанализированы его археологические, критико-искусствоведческие и публицистическо-краеведческие труды. Сделана попытка основательно и объективно оценить вклад И. Гереты в национальное возрождение Украины.

Ключевые слова: Игорь Герета, национальное возрождение, шестидесятничество, музей, археология, искусствоведение, биографистика, краеведение, Тернопольщина.

SUMMARY

Mysyk V. S. Public political and scientific activity of Igor Gereta (1938–2002). – On the rights of manuscript.

The dissertation (manuscript) for the Candidate Degree in History, Speciality 07.00.01 – History of Ukraine. – Volodymyr Hnatyuk Ternopil National Pedagogical University, Ternopil, 2012.

The thesis is devoted to a comprehensive study of life, socio-political and scientific activities of Igor Gereta (1938-2002) in the context of the Ukrainian national revival of the second half of XX – beginning of XXI century.

Life and work of I. Gereta have been represented in three periods: childhood and youth (1938–1962), becoming of I. Gereta as a socio-political activist and scholar (1963–1990), the most active national-patriotic, cultural and scientific work of I. Gereta (1991–2002).

Based on analysis of the source base and historiography the factors that had influence in shaping the outlook of historian and played an important role in the formation of his social position and acquiring skills have been clarified.

The influence exerted by the family, firstly his father, on the formation of I. Gereta as individual, social and political activist and scholar have been traced. Upbringing on examples of relatives, including father's brothers, brother, mother's relatives in line has been shown. I. Gereta formed also under the influence of prominent figures from his homeland.

Relationships of I. Gereta with representatives of the sixties and dissidence as well as their significance for the activities of the scientist have been disclosed. Political participation of the figure and its relationship with public affairs have been analyzed.

The most important lines of I. Gereta's activity in the Ukrainian public organizations and opposition when he became the founder of the underground anti-soviet group and club "Zoloty Veresen", various educational councils and cultural institutions (TOSM, Ethnographers Union of Ukraine, the regional organization of Ukrainian Culture Fund and the association "World culture"), literary periodicals ("Encyclopedia of Ternopil", "Ternove Pole", "Ternopil" etc.), regional and city commissions, V. Hnatyuk Ternopil State Pedagogical Institute (now – V. Hnatyuk Ternopil National Pedagogical University), Patriarch Yosyf Slipyi Seminary have been investigated.

His political career has been analyzed. Attention has been paid primarily to the election process to the Ternopil Regional Rada and Verkhovna Rada of Ukraine, which I. Gereta took part in. It has been found out and exposed the program goals and objectives of policy and methods to achieve them.

The author has explored the work of the scientist as a director of the Institute of National Revival of Ukraine, main directions of the activity of the Institute in the field of science and culture, a worker of Ternopil regional museum. I. Gereta worked out and implemented the main objectives of this Institute, which consisted in the revival of culture, preservation of Ukrainian heritage, development of philology, religion, philosophy and other humanities. I. Gereta's political views have been disclosed, the process of their transformation has been analyzed. His contribution to the establishment and operation of S. Krushelnyska, V. Hnatiuk, Les Kurbas museums, Art gallery has been displayed.

I. Gereta's directions of socio-political and scientific activities were defined by his patriotic idea, that was directly related to the family of origin, where everyone followed the Ukrainian national idea for generations.

His social and political activities were closely connected with science.

The paper has highlighted the archaeological exploration of the historian's research and preservation of the largest burial Cherniahivska culture in Ukraine in the village of Cherneliv-Ruskyi in Ternopil region as well as residues of chernyahivtsi and other tribes in Western Ukraine, mostly in Ternopil region. Researcher actively engaged in archeology, his contribution to the development of this science is significant.

The systematization and analysis of reports of archaeological studies could form the basis of writing research papers on ways of spreading the chernyahivtsi over the territories of South-Eastern Europe and to clarify the sources of history not only of Ukrainian, but also their neighbors Romanian, Moldovans.

Considerable attention has been paid to study of other archaeological cultures or times of Rus period. The discovered remains of graves enable to clarify the historical retrospective on the coexistence of different ethnic groups on the Ternopil region territories and adjacent areas.

The scientific heritage of I. Gareta presented by art criticism and publicistic local history works have been analyzed. Three main areas of research interests of the scientist have been singled out: biographical research, where the author drew attention to biographies of famous people from Ternopil, in particular, such as V. Hnatiuk, S. Krushelnytska, O. Barvinsky, I. Marchuk, B. Tkachyk and other, publications on the development of Ternopil arts and schools in Ukraine.

Publicistic local history works of scientist ("Chortkiv", "Terebovlya: the way through the ages", "Berezhany") have been analyzed. I. Gereta explored and discovered aspects of the historical development of the regions, highlighted the main processes in urban areas in different periods of their existence. Materials he gathered became a kind of illustration of the nature of a particular social group of people as an integral particle throughout the state and nation.

Respondent has considered critical, art and public activities of the scientist as well as his work concerns local history in detail.

Keywords: Igor Gereta, national revival, sixties, dissidence, museum, archeology, study of art, biographical study, regional study, Ternopil'.

Підписано до друку 13.03.2012 р. Формат 60x90/16.
Папір друк. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 03.12.25.

Віддруковано у видавничому центрі "Вектор"
46018, м. Тернопіль, вул. Кривоноса, 2-Б,
Тел. (0352) 40-08-12
(0352) 40-00-63

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР №33 від 06 грудня 2007р.
СПД Созанський А. М.